

अग्नीषोमाविति ॥ १ ॥ तेजोद्भवंसंधिरार्थः ॥ २ ॥ संप्रक्षालनकालेप्रलयकाले चतुर्युगानांसहस्रतदंतजलैकाणविसलिलवच्चिदेकसमुद्रे ॥ ३ ॥ आपइत्येवमिति सलिलएकोद्भूतोभवतीतिश्रुतौब्रह्मभूतस्यअ
प्यर्यायसलिलशब्देनोपादानात् एकार्णववदद्वितीयेत्यर्थः प्रतिष्ठितेस्वमहिम्नीतिशेषः ॥ ४ ॥ नराज्याअङ्गआसीत्त्वकेतः नासदासीन्नोसदासीत्तदानीनासीद्भूजोनोव्योमापरोयदित्येतावतःश्रुतिभागस्यार्थसं
गृह्णाति वैराज्यामिति सतिप्रधाने असतिशून्ये व्यक्तेपरमाण्वादौ अव्यक्तेमायाशबले परव्योमाख्ये ॥ ५ ॥ एवंनिर्विशेषसन्मात्रेब्रह्मणिव्यवस्थितेसत्यनिर्वचनीयात्तमसःसृष्टिमाह एवमस्यामित्यादिना ना
रायणगणानामैश्वर्यादीनामाश्रयात् अजरामरत्वंभूताकाशेस्तिनतुतस्यश्रोत्रेन्द्रियात्मनोनिर्दिष्टादिदिति तदपिकालेस्तीत्यतआह अयास्यादिति कालस्यापिषडिन्द्रियवेद्यत्वमस्ति इ
दानींघटंपश्यामीत्याद्यनुभवात् विशिष्टप्रत्यक्षस्यच विशेषणप्रत्यक्षंविनाऽसंभवादित्यर्थः अथवातार्किकाभिमतमनःप्रत्यक्षालव्याद्यत्यर्थमिदं तदस्थेश्वरेवारणार्थमाह असंभवादिति तस्याहिंशित्यादिकंसक

अर्जुनउवाच अग्नीषोमौकथंपूर्वमेकयोनीप्रवर्तितौ ॥ एषमेसंशयोजातस्तंछिधिमधुसूदन ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच हंततेवर्तयिष्यामिपुराणंपांडु
नंदन ॥ आत्मतेजोद्भवंपार्थशृणुष्वैकमनामम ॥ २ ॥ संप्रक्षालनकालेतिचतुर्युगसहस्रांति ॥ अव्यक्तेसर्वभूतेप्रलयेसर्वभूतस्थावरजंगमे ॥ ज्योतिर्धर
णिवायुरहितेअंधेतमसिजलैकाणवेलोके ॥ ३ ॥ आपइत्येवंब्रह्मभूतसंज्ञकेऽद्वितीयेप्रतिष्ठिते ॥ ४ ॥ नवैराज्यांनदिवसेनसतिनासतिनव्यक्तेनचाप्यव्यक्तेव्य
वस्थिते ॥ ५ ॥ एवमस्यांव्यवस्थायांनारायणगुणाश्रयादजराभरादनिर्द्रियादग्रात्यादसंभवास्यत्यादहिंसाहलामाहिविधप्रवृत्तिविशेषादवैरादक्षयादमरा
दजरादमूर्तितःसर्वव्यापिनःसर्वकर्तुःशाश्वतस्तमसःपुरुषःप्रादुर्भूतोहरिरव्ययः ॥ ६ ॥ निदर्शनमपित्यत्रभवति ॥ ७ ॥ नासीदहो नरात्रिरासीन्नसदासीन्ना
सदासीत्तमएवपुरस्तादभवद्विश्वरूपं ॥ साविश्वरूपस्यरजनीहि एवमस्यार्थोऽनुभाष्यः ॥ ८ ॥

तृकंकार्यत्वात्संमतवदित्यनुमानतःसंभवोस्ति नचैतत्तथास्यजडत्वाभ्युपगमात् सत्यात्त्वव्यवहारतदतिशेषः नतुपरीक्षातःसत्यत्वमस्यास्ति तत्रहेतुः अहिंसादिति स्वमव्याघ्रोहिनिद्रादोषेणोपप्लुतंभीषयत्येव
तुहिनस्तिनद्वेदतत् सत्यत्वेअहिंस्त्वानोपपद्यतेत्यर्थः नचेवंनामांतरेणअसदेवोक्तंनेत्याह ललामादिति चिंतामणिरलवद्रावरूपादित्यर्थः अतएवविविधाःप्रवृत्तिविशेषास्मात् भावरूपत्वेपिजडत्वानुच्छत्वा
च्चवैरक्षयजराभ्युपगमोर्तयोस्यनसंभवति ईदृशमपिसर्वव्यापकंसर्वकर्तुंचेतिशश्वद्भवंअनादि पंचम्यर्थेप्रथमा तमसःसकाशाच्चिदालाप्रादुर्भूतोव्यक्ततांगतः अहंप्रत्ययविषयत्वंगतःहरिरव्ययः ॥ ६ ॥ निदर्शनं
श्रुतिरूपंप्रमाणं ॥ ७ ॥ तदेवपठति नासीदिति तमएवपुरस्तादभवद्विश्वरूपमित्यास्मिन्नर्थेश्रुत्यंतरमप्यस्ति तमआसीत्तमसागूढमयेऽप्रकेतंसलिलंसर्वमाइदंतुच्छयेनाम्बपिहितंयदासीत्तपसस्तन्महिनाजाय
तैकमितिपुषाश्रुतिःप्राग्ब्याख्याता एवमस्यार्थोऽनुभाष्यः अग्नीषोमयोरेकयोनित्वंभाषितमेवशुद्धालावशेषोक्त्या पुनरप्यनुभाष्यः हरिप्रभवत्वेनेत्यर्थः ॥ ८ ॥